

Juan Goytisolo

'Als ik een prijs krijg, twijfel ik aan mezelf. Alleen als ik tot persona non grata verklaard word, weet ik dat ik het bij het rechte eind heb.' Een typerende uitspraak van Juan Goytisolo, toen hij in 2008 de oevreprijs *Premio Nacional de las Letras* in ontvangst nam in Madrid. Een ongewenst persoon – dat was hij toen al enkele jaren in Almería en enkele andere plaatsen in Zuid-Spanje, omdat hij openlijk de behandeling van Afrikaanse immigranten in die streek slavernij had genoemd. Hij nam de prijs overigens wel in ontvangst, want onbeleefd of lomp tegenover de jury wilde hij ook weer niet zijn.

Juan Goytisolo werd in 1931 in Barcelona geboren als derde van vier kinderen. Zijn vader was van Baskische afkomst, de moeder, Julia Gay, was Catalaanse. Met het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog werd ook dit gezin geconfronteerd met dramatische problemen: de vader werd in 1937 gevangengenomen door anarchisten, omdat hij partij had gekozen voor de Nationalisten. In gevangenschap werd hij ernstig ziek. De moeder kwam in 1938 om bij het eerste bombardement van de Nationalisten op Barcelona. Dochter Marta, de oudste van de kinderen, nam de moederrol in het gezin op zich.

Van 1948 tot 1953 studeerde Juan Goytisolo – weliswaar niet al te intensief – Rechten aan de Universiteit van Barcelona. In die periode werd zijn rechtvaardigheidsgevoel gevormd, dat zijn belangrijkste drijfveer in het leven zou worden. Uiteraard kwam hij in botsing met het Franco-regime en in 1954 werd hij voor levenslang uit Spanje verbannen. In 1956 vestigde hij zich in Parijs, waar hij een aanstelling kreeg als literair adviseur bij uitgeverij Gallimard. Monique Lange, scenariste, actrice en schrijfster van enkele belangwekkende biografieën van Edith Piaf en Jean Cocteau, werd zijn vaste partner. Goytisolo raakte via haar bevriend met schrijvers en intellectuelen met gelijke opvattingen. Ook was hij de drijvende kracht bij *Ruedo Ibérico*, een uitgeverij die zich de strijd tegen het franquisme ten doel stelde. Voor het gelijknamige tijdschrift, dat twintig jaar bleef bestaan, schreef hij vele artikelen.

Evenals Juan kozen zijn beide broers, José Agustín en Luis, voor een leven gewijd aan literatuur: de eerste werd dichter, de tweede romanschrijver. Juan zelf schreef in de loop der jaren vele, merendeels autobiografische romans, verhalenbundels, reisverhalen, essays en artikelen. In zijn eerste boeken, uit de jaren '50, belichtte hij op poëtische wijze de tweespalt tussen de adolescentietijd vol toekomstverwachtingen en het door de geschiedenis belaste leven der volwassenen. Een tweede fase werd gevormd door enkele werken met concrete, kritische beschouwingen. In 1963 werd zijn werk verboden door de censuur in Spanje. Vanaf die tijd kenmerkten zijn werken zich door een experimentele en polemische stijl. In scherpe formulering schreef hij over uiteenlopende maatschappijkritische thema's. Hij verdiepte zich uitvoerig in sociaal-politieke vraagstukken en nam altijd krachtig stelling tegen overtredingen van mensenrechten en tegen conventionalisme.

Juan Goytisolo

In het Nederlands vertaald:

Om hier te leven
vert. Marianne Nijhoff, 1985

De identiteit
vert. Ton Ceelen, 1985

De wraak van don Julián
vert. Ton Ceelen, 1986

Eigen terrein
vert. Ton Ceelen, 1987

Verscheurde koninkrijken
vert. Ton Ceelen, 1990

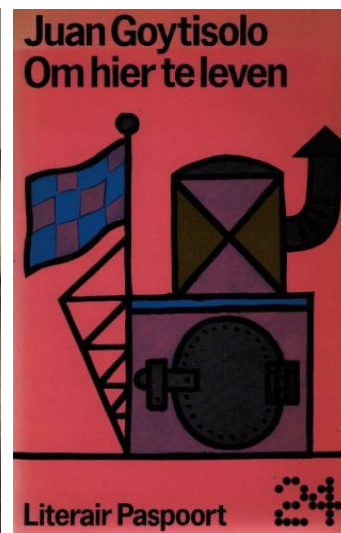
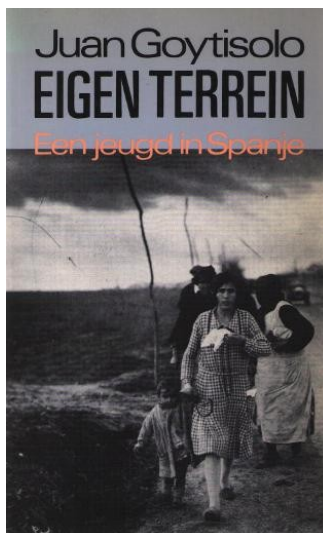
Gaudí in Cappadocië
vert. Ton Ceelen, 1992

Dialogoog met extremisten
vert. Trancine Mendelaar, 1995

(dit laatste bij Babylon-De Geus,
alle overige bij Meulenhoff)

Tussen 1969 en 1975 bekleedde Goytisolo gasthoogleraarschappen aan de Universiteit van Californië en in Boston en New York. In 1997, na het overlijden van Monique Lange, met wie hij in 1978 getrouwd was, vestigde hij zich in Marrakesj. Inmiddels had hij zich tevens ontwikkeld tot een groot kenner en bewonderaar van de Arabische taal, cultuur en tradities. In de Arabische culturele wereld wordt hij op handen gedragen. Zo is hij sinds 2001 erelid van de Vereniging van schrijvers van Marokko. De laatste jaren woont hij afwisselend in Marokko, Frankrijk, de VS en ook bij tijd en wijle in Spanje. Jarenlang was Goytisolo tevens medewerker van *El País*, onder meer als oorlogscorrespondent in Tsjetsjenië en Bosnië.

Een aantal romans van Juan Goytisolo is ook in het Nederlands uitgekomen, in nauwgezette vertalingen, veelal van de hand van Ton Ceelen bij uitgeverij Meulenhoff. Enkele vertalingen verschenen al vanaf het begin van de zestiger jaren, vrij snel na uitkomst van de originele werken: dit betreft *Om hier te leven*, *De identiteit* en *De wraak van don Julián*. In 1985 werd de tijd kennelijk rijp geacht voor een herdruk van deze boeken en vertaling van een aantal recentere werken. Over Goytisolo en zijn werk zijn in het Spaans veel geschreven, maar helaas werd daaraan in Nederland nooit veel aandacht besteed.

1985	Premio Europalia
1993	Premio Nelly Sachs
1995	Premio Rachid Mamouni, voor het verdedigen van vrijheid en tolerantie
2002	Premio Octavio Paz, México
2004	Premio Juan Rulfo de literatura Latinoamericana y el Caribe, México
2008	Premio Nacional de las Letras Españolas
2009	Premio de las Artes y las Culturas de la Fundación Tres Culturas

Het boek *Las virtudes del pájaro solitario* uit 1988 werd door José María Sánchez-Verdú bewerkt tot een opera, *El viaje a Simorgh*, die vanaf 2007 in diverse steden in Spanje op het programma staat. De laatste jaren werden in het Spaans in vijf delen *Obras completas* (Verzamelde Werken) alle eerdere geschriften tezamen uitgebracht. En in 2008 liet Goytisolo *El exiliado de aquí y de allá* het licht zien, een essayistisch werk over ballingschap. Uiteindelijk ondervond Goytisolo ook in Spanje erkenning voor zijn werk. Naast de prijzen die hij verwierf, bereikte hij enkele malen een kandidatuur voor de *Premio Cervantes* en in 2008 voor de *Premio Príncipe de Asturias*.

Ook nu nog laat Goytisolo regelmatig van zich horen, niet om zich op de voorgrond te plaatsen, maar ter bestrijding van onrecht. Zo is hij actief lid van International PEN, de organisatie van schrijvers die zich inzet voor de vrijheid van meningsuiting. Bovendien maakt hij deel uit van het Russell-Tribunaal over Palestina, dat begin 2009 zijn activiteiten startte. Hij onderhoudt nauwe contacten met gelijkgestemden als Jorge Semprún, Günter Grass en Carlos Fuentes. En in 2008 was hij, op dat moment met het gewicht van de kort tevoren verworven *Premio Nacional de las Letras*, de eerste ondertekenaar van een manifest tegen de voorgenomen bouw van de Torre Pelli, een geplande wolkenkrabber van staal en glas van 178 meter hoog in Sevilla.

Heleen Peeters, 5 juli 2009